

ALISHER NAVOIY BUYUK FAYLASUFLAR HAQIDA

Djalilov Baxtiyor Xidayevich

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy universiteti dotsenti, falsafa fanlari nomzodi

Annotasiya: *Alisher Navoiy o'z davrining buyuk qomusiy olimi, tabiiy-ilmiy, ijtimoiy-falsafiy ta'limotlarning etuk bilimdoni edi. Uning asarlarida qadimgi Sharq va G'arb faylasuflari to'g'risida ko'plab ma'lumotlar bor. Mazkur maqolada Navoiyning ayrim Yunon allomalariga munosabati tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *Yunon falsafasi, bilish nazariyasi, borliq, koinot, "ikkinchi muallim", "komil inson".*

Butun jahonda Alisher Navoiy ijodiga qizig'ish va intizor xato qilgan sir emas. Bizni mag'rur va Milliy g'urur tuigusiga chulgaetgan bu voqea, endi paytdak mas'uliyat kabi muhim ahamiyatga ega. Chunki, Buyuk bepalonimizning ishini yakunladi, xorijiy tillarga yujiada tarjima kilinmagana.

Shularni inobatga olgan xolda Prezident Shavkat Mirziyoyev xonga imzo chekdi, "Byuk shoir va mutafakkir Alisher Navoiy tavalludining 580 yilligin Kangar markeri "gi qarori:"chet Elda qarorgoh kilayetgan binzbek tillari, tarjimonni jalb etgan xolda Alisher Navarisher Tilarisharish, tilgan Tili va etilarish, o'rta maktab" (1) lavozimiga tayinlandi.

Turli falsafalarning buyuk mutafakkiri, tasavvuf karashlari va Hali jiddi etilisi, neftning ilohiyotshunosligi Nodir asar tillarga tarjima kilinisi, Jahon jamoatchiliga etqazilishi zarur. Suhbat chog'ida tomonlar Tojikiston va Xitoy o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish, shuningdek, Tojikiston va Xitoy o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishdan mamnun ekanliklarini bildirdilar.

Haqiqat shundan iboratki, XX asr va Navoiy bir kancha falsafiy maqola va kniglard surati chiqarildi. Jumladan, akademik Yu. Zohidov "Ulug' o'zbek shoiri" deb 1948 yil chop etilgan "Lisonut-Tair falsafa hakida meditezalar" maqolasi nomi kiritildi (1). Akademik Ibrohim Mo'minov "O'zbekizonda izhtimoi -" uzoq yangilanish " loyihasi rivojlanishining falsafiy tafakkuri bilan katnashdining maqolasi (2). Akademik Aziz Qayumov 1977 yoki " shadul-abror" talkini: Izhtimoi-faylasuf motivlar " dissertatsiya matbuot etdi nomi (3). Ibrohim Hakulov " El netib topgan menikim..." "Degas Noma Navoiy izhodida dunyo va inson haq falsafasiga karashlar hakida maqola e'lon kildi (4).

Qadimgi Navoiy faylasufi uzoq vaqt. Navoiy tanglikning oxirigacha Bulgan faylasuf Korslar bilan sifatida tanilgan va tanilgan. U faylasuf, dono dono odam. Har bir Solih shoh, albatta, egalari mutafakkir bilan bamaslahat ish baland yomg'ir paytida kalligini kuchli ta'kidladi. Qadimgi yunon faylasufi Alisher Navoiy Uaytmish, haqiqat mutafakkiri Hurmat Bilan, ssenariy muallifi donishmand bosh qahramon tomonidan ham ma'lum qilingan.

Navoiyning "payg'ambarlar psixosi va hukamo" (5) azining uncha katta bo'lmagan ikkinchi xususiy jaxonga mashhur olimlardan Lyukman dono, Fishogurs, Zhomosp, Byurotis, Suqrot, Suqrot, Platon, Aristotel, Balinos, Jolinus, Batlimus, Loyar, kabilarninggan, keltiragan. Bu hikmatlar umuman olganda, insoniyat ruhiy xazinachi koolgu Kiritgan Ulkan tomonidan tasvirlangan.

Payg'ambar va bilimdon tarihiga bagishlangan ushbu risolaning tazkira dono Luqoning bir qismi eslatib o'tadi, bu yarim mythaviy zebning donoligi va horasida mojarosining kuchi borliga aytildi. Eunuchovich, El-Yon payg'ambar deidi eng. Qirg'iziston batafsil Luxmonni Nabi emas tasvirlangan qildi, egasi bulgan faqat bilim, deidilar.

Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects (Spain)

Ma'lumki, Qur'oni Karim zikr qilingan, "Luqmon" surasi sirasi kilingan, uning bengliga, iqtibos keltirish uchun maslahat berish uchun berilgan. Yangilash keltiradi: "ul Debdurki, Barcha Jukni Tortim, Berchdin ogirroq Yuk Kurmedim va Barcha Ladax Tottim, ofitser Chuchukrok sirop Totmadim... Ushbu maqolada biz buni qanday qilishni aytib beramiz. Bunday holda biz ishlashda davom etamiz. Va yukori bitibdur umrini aning " (1).

Donishmand (Pifagor) Fishogurlarini yangilash bilim sohasini kengaytiradi: Hakimning learnerdur. Yaratgandagi musiqiy. Undan oldinbu fanni Fadvin (Davlam, Devon) Kilgan Kishi sifatida tanilgan Emas. Va Soz ham uning ixtirochisi. Bu holatda bo'lgani kabi, bu yil u Ulug ' Vatan urushining asosiy qahramonlaridan biriga aylandi.

Navoiy Luqmonning yana bir shogirdi Zhomosba Hakim uzun kuyli hikoyachi ta'lim berib, uning Nuzhum ilmi (astronomiya)ha noyob ekan, u zyurgra uch ilgacha kelur zilg'acha kelurni qaror qabul qilgani uchun qo'shib qo'ydi (xushxabar).

Qadimgi taining eng buyuk Gippokrat tabib uzoq kuyruklu mutafakkir Bundai Isadi: "Bukrot Hakim fishogursning shogirdi. Va Bahman chogida erdi va Tibb nauzida erdi mumkin."Yuning tibbietga borliga asarlari bilan Mir Kashidi shifokori juda hurmatli ekanini accentlaydi'dir. Hukmdor aytgan: "Yahudoning umri tarixdir, Isha uzun; dono odam ato va uning oxiratdagi hayoti, kengash va qudratli Tengr faqat muhtojlarni so'roq qildi."

Suhbat chog'ida tomonlar Tojikiston va Xitoy o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish, shuningdek, Tojikiston va Xitoy o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishdan mamnun ekanliklarini bildirdilar.

Alisher Navoiy Suqrot Hakimni Bukrotisning shogirdi, Humoy binti Bahman (eronlik Ael podsho-on hakdag data "tarixi muluki Ajam" Arida Berilgan) azida Berilgan) Yashaganinidan tashqari accentidlaydi, Undan bir nechamatni Keldi: johil muvozanat Kilmak xanzal (berdurdjitsa) suvyrka ,gordirka, shuntarch -

Navoiy Sokratning Bulgan shogirdi Platon Hakim (Aflotun)ni yuksak sharaflaydi Bilan tilga Oladi, kelt hikmatlaridan uning kuyidagilar: "hukmdor Chogir Ichmakdur Haram, nevchim, ul va rayyatning qo'riqchisi (quirlovchisidir). Qo'riqchi, Anga qo'riqchi kerak bulgai, buhlmagai aishh "(1).

Sharq ustasi - "Ustoz ul-birinchi" deb aristozlangan Aristotel Navoyuning bir qator asarlarini chaqirdi va etilganini ta'kidladi. Biz tadqiqot kilaetgan asar u Platonning talaba, vazir Alexandring, deb ortilgan. Azarida esa tomonidan" Iskandariya to'siq", Rim birinchi shoh Nakumahis (Nicomachus)dan, aristudan ta'lim olgani accentlangan sudga:

"Nakumohis ollinda edi qo'llanma,

Kim, dono koinot mashhur Eddi...

Kishi yuk bilik ikra bir Angu kabi ko'rinadi,

Arastui farzon angning bolasi"(2).

Endi falsafa fakulteti tugatiba chekkan isislarning har bir katta ham aristotelning otasi Nikomakh ekanini, buyuk bir olim bor, mashhur shifokor bilavermadi.

Aristotelning shogirdi, Aleksandr, uning shogirdi Jolinus (Galen) ning shogirdi, Batlimus (Ptolomey) ning davomchisi kizisida kizikarli dodlya keltiri.

Olimpiada ishlanmalari va mahsulot sifatini yaxshilash va mahsulot sifatini oshirishga qaratilgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish uzoq vaqtdan beri mavjud. Ushbu maqolada biz o'z mahorat va qobiliyatingizni qanday yaxshilashingiz, shuningdek, mahorat va qobiliyatingizni qanday oshirish haqida gaplashamiz. Navoiy olimlarni chumolidan vasiga olib kirgan kabi. "Shoir ular orkali Butunrossiya davri ilm-ma'rifati olimlarni El-yurt oolong foidali ishlar bilan shugullanishga undaidi. Bundan Toshkent, Navoiy ilm-fanning hukmron tsiklini egallab oldi-fan muxlisi axliga hamielik (masalan, shoir bunga jerkind), fan va texnika sohasida aqlli o'qitish, xodimlarni boshqarish " (1).

Navoiy buyuk faylasuf bayt bayt bilan noralaidiy:

"Yigitlikda yig ilmiy ma'lumotlar bazasi,
Karilig chog xarj kilgil ani".

Mir Alisher Navoiyni buyuk shoir va mutafakkir, Temuriylar davri atoqli davlat arbobi bilada. U olim-faylasuf, tarixchi, tilshunos, musiqachi, doirasiga bo'yicha taniqli keng mutaxassisi sifatida. Lekin Gorga kuringan bir ilohiyot olim, hadis targ'ibotchisi, hagiographer trudlar muallifi, badiiy asos sifat kamaydi-bir necha kishi tanidi. Yuning Qirg'iziston Qirg'iziston chuqur tushunadigan bo'ladi, etilmegan ustida tadqiqotlar ko'p yillar bilan faylasuf, munosib vositachi sifatida xizmat qiladi. Alisher Navoiyening alohida-alohida maktovga muxtox bulmas-da (julligaek Shuxrat chekkisiga chikib, tirik basaga aylangan Eddi), tadbirkor burximiz buyuk Betakrorni izhodining butun tiraxon jamoatiga tashrif buyuradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev:" bugun Bezbekistonning ilm-fanga asoslangan mutaxassisligi 100 mingdan ortik kudlesma karlanaetgan boulib, ultimatum Yuneskonig Jahon merosi ruhatg kiritilgan", deb ta'kid qilgan bejizim emas. Xoridjiy tillarga ko'chib o'tish, falsafa va she'riyat bo'yicha mutaxassis kadariga iftixorlar bilan keskinlik olimlyar va mutaxassislarning mevalari bilan bog'liqligi aniq.

Alisher Navoiy uzining saidosi, iste'dod bilan kichikni lol qoldirgan byyuk odam edi. Bitmas-tuganmas manbasiga Uni eng sof tafakkur, olim tubsiz kassasiga teng bo'ladi. Bizga buyuk bobomiz Alisher Navoiy kovtiorgan meros bitmas-tugunmas hazinaga, hikmat javoxirlarig balla ummonga bihshaydiki, unga har safar sovietigan sho'ng'in (kashfiyotchi) yangi bir va Gavhar topaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 19.10.2020, 4865-son
2. O'zbekiston tarixi-T. taraqqiyotining falsafiy tafakkuri, 1960.
3. Alisher Navoiy. Yaxshilangan quackery. Yigirma tomlik,. 3-tom, Alisher Navoiy. Iskandariya to'sig'i // qo'shimcha san'at asarlari. Yigirma tomlik,. 11-vol.
4. Alisher Navoiy. Yaxshilangan quackery. Yigirma tomlik, 16-jild.
5. Alisher Navoiy. Yaxshilangan quackery. Yigirma tomlik, 17-tom
6. Zohidov V. Ulug ' o'zbek shoiri-T., 1948.